

Segell

Desembre de 2013

Número 25

Diàleg

Conversa amb
Enric Roca

Pedagog

**INSTITUCIÓ
CULTURAL
DEL CIC**
Fundació Privada

Sumari

- 03 Editorial**
- 04 Diàleg**
Conversa amb Enric Roca
- 11 Escoles**
Algunes opinions
per participants a la II Escola d'Estiu de la ICCIC
- 16 Persones**
Discurs de clausura de la II Escola d'Estiu de la ICCIC
per Frederic Raurell
- 18 Educació, societat i valors**
Quatre models de lideratge educatiu
per Àngel Castiñeira
- Aprentatges més enllà del currículum
per M. Jesús Comellas
- Conductes arriscades
per David Bueno
- 28 Vincles**
Edu21
per Joan Caraltó
- 30 Destacats**

INSTITUCIÓ
CULTURAL
DEL CIC

Fundació Privada

Via Augusta, 205
08021 Barcelona
Tel. 93 200 11 33
iccic@iccic.edu
www.iccic.edu

Segell

Publicació de la Institució Cultural del CIC, Fundació Privada

Director

Frederic Raurell

Consell de redacció

Ignasi Garcia Clavel, Emi Garcia-Ripoll, Pepa Jiménez,
Montserrat Oliveras, Josep Palau, Marc Planes i Teresa Triadú

Consell editorial

Joaquim Triadú, Anna Bordas, Aleix Carrió, Jordi Conejos,
Jordi Cortada, Ignasi Garcia Clavel, Enric Masllorens,
Montserrat Oliveras, Francesc Pedró, Xavier Queralt, Manuel
Raventós, Jordi Riera, Enric Roca i Pere Viñolas

Supervisió lingüística

Linguacom, SL

Disseny i maquetació

MANEKO.

Fotografies Diàleg

Emi Garcia-Ripoll

Impressió

Impremta Guinart, SL

Dipòsit legal

B-21561-05

ISSN

2013-0775 (paper)
2013-0783 (internet)

Edició

6.000 exemplars

Consulta

www.iccic.edu
www.raco.cat

Contacte

segell@iccic.edu

Editorial

Iniciem el curs 2013-2014 amb el record i el testimoni de la II Escola d'Estiu institucional, que, amb el títol “La professió docent avui a la ICCIC”, ha ofert als seus docents l'oportunitat de reflexionar, treballar i compartir la seva praxi diària dins del marc institucional propi i en la línia d'*El nostre estil d'educar*.

La Institució Cultural del CIC té un projecte educatiu consolidat i alhora viu, per tant prou flexible per evolucionar, innovar i donar resposta als canvis i les exigències dels nous temps. Una Institució que continua refermant-se com una de les més dinàmiques del panorama pedagògic i cultural del nostre país i que enguany celebra tres aniversaris destacables: el 50è aniversari de l'Escola Thau de Barcelona, el 50è aniversari de CIC Escola d'Idiomes i el 25è aniversari de Virtèlia Escola de Música.

La II Escola d'Estiu de la ICCIC ha permès a tots els claudres de les seves escoles compartir cinc dies de conferències i sessions de treball organitzades en grups segons les diferents franges d'edat de l'alumnat propi i al voltant de tot allò que implica la professió docent: la tutoria, les entrevistes amb les famílies i els alumnes, les dinàmiques de grup, el lideratge i l'orientació. Totes les sessions han estat preparades segons la demanda i els suggeriments dels propis docents, que han pogut expressar les seves inquietuds i necessitats a través d'un qüestionari que hom els va fer arribar amb antelació.

Sabem que la formació permanent del docent és indispensable per poder exercir aquesta professió de manera eficient i adequada a cada moment, però encara ho és més si s'ofereix de manera institucional, ja que permet enfortir el sentiment de pertinença, crear lligams corporatius i possibilitar als docents l'intercanvi d'experiències, neguits, il·lusions i solucions, amb l'assessorament d'experts que dinamitzen cadascuna de les sessions de treball ben escenificades segons la realitat de cada grup.

Al llarg d'aquests dies, els ponents han exposat els seus punts de vista sobre el fet d'educar amb la figura del docent com a eix vertebrador; com a referent professional, moral i emocional. Hem constatat, a través de la neurociència, com d'important i condicionant és l'actitud i la predisposició del docent a l'aula amb vista a la percepció i l'actitud de l'alumnat. El nostre estil de lideratge o acompanyament ajuda o dificulta el bon funcionament de l'escola i de cadascun dels nostres alumnes.

L'objectiu principal d'aquesta formació ha estat, com diu Enric Roca a l'entrevista que ve a continuació, la reflexió sobre pràctiques i, també, sobre les mentalitats docents que donaran els seus fruits, sobretot, en la tasca tutorial i orientadora col·lectiva, en una determinada manera d'entendre la docència basada en l'atenció personalitzada a l'alumnat, a les famílies i a cada grup com a quelcom únic, i acompanyar-los en tota la seva trajectòria personal, social i acadèmica.

D'aquests dies de formació, se n'han extret dotze *idees força*:

“Com fan les neurones mirall respecte de l'aprenentatge, el docent ha de ser un MIRALL per als alumnes”
“El lideratge educatiu ha de servir per connectar l'alumne a un PROJECTE, el seu projecte de vida”
“L'optimisme, la felicitat, l'esperança... són forces que no només omplen d'ENERGIA la docència sinó el propi aprenentatge dels alumnes”
“En les entrevistes cal planificació, sensibilitat i flexibilitat per ACOMPANYAR l'alumne amb la complicitat de les famílies”
“Liderar és *EMPODERAR* la gent, donant-los capacitat de lideratge. En educació, *empoderem* l'alumne quan li donem capacitat de conduir la seva vida”
“La TUTORIA DIFOSA implica coresponsabilitzar tot l'equip docent en la tasca d'acompanyament constant de personalització i socialització de l'alumne”
“La FUNCIO ORIENTADORA i TUTORIAL s'insereix en el projecte de centre connectant el currículum amb l'acompanyament integral de l'alumne”
“L'avaluació s'ha de posar al servei dels diferents RITMES de cada alumne, certificar els èxits dels seus avenços i entendre les errades com oportunitats de canvi”
“No hem de defensar-nos de la discapacitat, la diferència, la diversitat... Ens cal reconèixer la HUMANITAT de cada persona que tenim davant”
“La cohesió i la força d'un equip docent radica en la seva pluralitat i en la seva capacitat per establir LLIGAMS de comunicació i cooperació”
“Els educadors hem d'esdevenir REFERENTS pel nostre COMPROMÍS institucional, docent i personal”
“El camí que hem fet durant aquesta setmana és l'embranchada necessària per engegar els projectes d'innovació i formació a què ens hem compromès”.

La II Escola d'Estiu de la ICCIC ha deixat empremta i ha obert una porta cap a futures línies de canvi, de millora, de transformació i alhora d'enfortiment de la cultura institucional com un valor amb capacitat d'influència en tots els claudres de tots els seus centres. És un punt de partida cap a la innovació i el perfeccionament dins del marc propi del nostre projecte pedagògic que permetrà oferir una educació de qualitat tant en l'aspecte personal com acadèmic. Creiem en l'excel·lència en el sentit més transversal de la paraula i això vol dir que valorem cadascú segons les seves possibilitats i ajudem a potenciar al màxim les seves habilitats per aconseguir un alumnat que quan parli de la seva escola pugui dir el que Joan Triadú deia i podem llegir als webs de les escoles Thau: “...a dins de classe sóc feliç”.

Frederic Raurell
Director general

Diàleg

Conversa amb Enric Roca

Pedagog
Patró de la Fundació ICCIC

Frederic Raurell
Director general de la ICCIC

Teresa Triadú
Secretària adjunta
a la Direcció General de la ICCIC

Enric Roca és doctor en ciències de l'educació per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i professor titular del Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social d'aquesta Universitat.

Ha exercit com a docent i com a psicopedagog en centres de primària i de secundària, concertats i públics. Ha desenvolupat càrrecs de responsabilitat directiva i d'assessorament.

És el coordinador d'Edu21, entitat de reflexió i acció sobre el món educatiu.

És patró de la Fundació Institució Cultural del CIC i membre de la Comissió Pedagògica del mateix Patronat.

Té diverses publicacions, llibres i articles, sobre temes curriculars, de formació del professorat, avaluació, educació intercultural, atenció a la diversitat, etc.

Algunes publicacions i estudis realitzats:

ROCA, E.; AYMERICH, R.; LLURÓ, J. M. (2011). *Junts a l'aula? Present i futur del model d'educació comprensiva a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

ROCA, E. (2010). "Canvi de model educatiu". *VIA. Revista del Centre d'Estudis Jordi Pujol*, n. 13, p. 92-118.

ROCA, E. (2009). "Comprensivitat, agrupaments homogenis i fracàs escolar a l'ESO". A: FERRER, F. *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2008*. Barcelona: Ed. Mediterrània/Fundació Jaume Bofill.

RIERA, J.; ROCA, E. (coord.) (2007). *Reflexions sobre l'educació en una societat coresponsable*. Valls: Cossetània Edicions.

> Enric, com van ser els teus inicis en el món educatiu? Per què vas escollir aquesta trajectòria?

Va ser una opció tardana i, per tant, madura, meditada. No em va agradar gens l'escolarització que havia rebut i per això vaig decidir dedicar-me a la pedagogia, per ajudar a canviar les pràctiques que m'havien semblat impersonals i allunyades de cap sentit. Posteriorment, la meua vida professional, primer a primària, després a secundària i finalment al món de la universitat, m'ha servit per comprovar que resulta difícil canviar pràctiques arrelades durant dècades i segles. Tanmateix, la crisi actual de l'escola arreu, sumada a l'eclosió de la societat del coneixement, obren moltes possibilitats a la innovació educativa. A la fi estem davant de canvis que transformaran a fons el sistema educatiu de les nostres societats.

> Defineix-nos aquests dos conceptes: *educació* i *ensenyament*.

Educació és un procés de perfeccionament de les persones i les societats. Com a tal procés sempre és una empresa inacabada, incompleta. Hom no pot dir mai que està perfectament i finalment educat. Podem afirmar que estem formats en això o en allò, però educats, educats, mai acabem d'estar-ho. *Ensenyament* fa referència en canvi a l'acció de mostrar, a l'intent d'influir sobre algú amb el propòsit que aquest algú aprengui alguna cosa relacionada amb allò mostrat, impartit, *ensenyat*. L'ensenyament persegueix l'aprenentatge però no el garanteix. L'ensenyament busca aprenentatges concrets; l'educació anhela processos d'aprenentatge sotmesos a canvis vitals. En qualsevol cas, tots eduquem i *deseduquem*, aprenem i desaprenem i alguns intentem, també, ensenyar.

> Podríem dir que el primer, es dóna, principalment, en l'àmbit familiar i social i el segon en l'àmbit de les institucions educatives?

No ho crec. En tot cas podríem afirmar que la família educa i ensenya i l'escola ensenya i educa si atenem als objectius implícits de cada institució. Tots sabem, però, que hi ha famílies que eduquen molt poc i és gràcies a la tasca educativa de l'escola que molts nois i noies tiren endavant. I algunes famílies també ajuden a ensenyar als fills aspectes en els quals

determinades escoles es mostren ineficaces. Per això no sóc gaire partidari de la dicotomia entre educació i ensenyament, família i escola. El que cal és que vagin juntes, coordinades i amb coherència les dues institucions a l'hora d'educar i ensenyar.

> Sobre l'àmbit escolar, com creus que s'hauria de plantejar el curs escolar perquè tots els centres educatius puguin donar resposta a les necessitats de l'alumnat?

Si tinguéssim la resposta general a aquesta pregunta ja hauríem solucionat els alts índexs d'abandonament i fracàs escolar que, dissortadament, encara es donen a casa nostra. A Catalunya tenim una gran varietat de centres educatius i de contextos diversos. Això fa que sigui un sistema molt poc homogeni, i que la resposta que pot anar bé a un centre no serveixi per un altre. Justament per això cal impulsar l'autonomia de centres també en els vessants pedagògic i organitzatiu. No tots els centres s'han d'organitzar de la mateixa manera ni oferir les mateixes modalitats d'agrupament del seu alumnat, de la gestió dels temps i els espais i, en definitiva, de la forma d'implementació del currículum. Cada centre, en virtut de les característiques de l'alumnat que atén, ha de prioritzar unes deter-

minades metodologies didàctiques o d'altres. Ens cal instaurar la confiança entre tots els agents del sistema educatiu, dotar d'autonomia cada escola per possibilitar-ne una resposta singular i després dotar-nos d'un sistema de retiment de comptes adequat i transparent.

> Parlem dels processos d'avaluació externa. En poc temps, el nostre alumnat és avaluat en diversos moments de la seva activitat escolar a través de diferents tipologies de proves, les de competències bàsiques que elabora el Departament d'Ensenyament i les proves PISA que elabora l'OCDE. Què en penses i com creus que s'haurien d'interpretar els resultats?

El sistema educatiu ha de ser avaluat en tots els seus elements. Des de l'Administració educativa fins a cada alumne i professor. I les modalitats d'avaluació han de ser molt variades. La més fonamental: l'autoavaluació (de l'alumne, del professor i del centre); també les formes de coavaluació o multiavaluació tenen un gran interès pedagògic en el cas de l'alumnat i una gran significació per a la millora professional en el cas dels docents. En els processos d'ensenyament i aprenentatge podríem dir que, com tot el que es fa és avaluable, totes les accions i activitats que portem a terme s'haurien d'avaluar d'una

manera o d'una altra. Si l'avaluació fos quelcom multidimensional i absolutament habitual, les denominades *proves externes* no tindrien el dramatisme que ara sembla que a vegades els atorguem. En qualsevol cas, si les proves estan ben dissenyades tècnicament, les avaluacions externes són útils sobretot per creuar-les amb les internes i extreure'n conseqüències per millorar. Com diu sovint en Francesc Pedró, tota avaluació hauria de posar més èmfasi en els processos (d'on venim i on som ara) que no pas en els simples resultats. També les proves PISA s'haurien de llegir en aquest sentit. Justament la fita més important que han aconseguit les proves PISA a casa nostra ha estat que ens adonéssim que estàvem ensenyant de manera molt parcial i compartimentada els coneixements, que calia integrar més les disciplines i fer enfocaments més interdisciplinaris. En definitiva, treballar per competències.

> En la teva trajectòria veiem diferents experiències com a docent. Amb quina et sents més còmode per l'edat de l'alumnat i el contingut d'aprenentatge?

En educació infantil tot és possible encara. Només cal no córrer massa i no esmorteir la capacitat de sorpresa i de pensament divergent que tenen els infants. Tot docent hauria de passar algunes hores entre els nens i nenes d'educació infantil per adonar-se d'allò que és essencial en la tasca educativa, per valorar la riquesa de la diversitat i la naturalitat d'aprendre de manera *científica* i alhora lúdica qualsevol nou contingut. A primària tenim el gran repte de no perdre alumnes pel camí; que no els disminueixi l'interès pels aprenentatges i, com a conseqüència, que després no arribin a assolir les competències bàsiques. Allò que no s'ha aconseguit a primària difícilment es recuperarà a secundària. He estat molts anys a secundària i quan més he gaudit és quan he estat amb els alumnes que el sistema ja donava per amortitzats. Les expectatives que el docent projecta sobre els seus alumnes és molt important! Creure amb ells, confiar-hi, demostrar-ho i, llavors, veus com els resultats emergeixen. Alumnes amb qui ningú ja contava esdevenen *resilients*.

> Creus que és imprescindible la docència per saber interpretar i treballar per l'educació?

Es pot treballar per millorar l'educació des de molts àmbits i perspectives. No en totes cal disposar d'experiència docent, a voltes seria suficient d'haver tingut prou experiència discent. Ara bé, per

a determinades tasques d'anàlisi i de formació, sí que penso que la docència –i millor la docència en diferents etapes del sistema– t'aporta un sentit més realista del món educatiu. T'incorpora prou sentit comú per defugir plantejaments irrealitzables però, alhora, prou il·lusió i entusiasme per saber que l'educació, a la fi, és una aposta pel futur, una juguesca estimulante i una gran oportunitat pel canvi i la millora de les persones i les societats.

> La teva tasca docent està centrada actualment a la universitat. Podries fer un retrat de l'alumnat universitari quant a preparació global i actitud envers els seus estudis?

A la universitat allò rellevant és no desil·lusionar ni decebre les expectatives –a vegades massa altes– que alguns estudiants projecten sobre les seves carreres. Ara més que mai cal advertir-los que els estudis universitaris són més una inversió formativa i cultural de caire personal, que no pas una inversió estrictament professional o econòmica. Tot i així, no es pot generalitzar. Tenim un nombre tan gran d'estudiants universitaris que la seva diversitat, pel que fa a preparació, motivació, expectatives i resultats, és molt i molt variada. Tanmateix, es troba a faltar més hàbit lector (tant per les lectures realitzades com per les obres que haurien d'anhelar llegir en ser universitaris). Tampoc no anem prou preparats en l'expressió escrita i oral. No pot ser que els costi tant fer discursos i exposicions orals clares, precises i solvents. També coneixem altres mancances: manca de domini en llengües estrangeres, poca cultura en l'àmbit general (tant des del punt de vista internacional com del país propi) i escàs domini del rigor metodològic en els camps científic, tecnològic i humanístic. Malgrat tot, penso que els estudiants d'avui tenen una preparació superior en molts altres aspectes que les generacions anteriors. Com a docent no m'ha agradat mai queixar-me del *baix* nivell que tenen els meus alumnes o estudiants, el que realment em preocupa és on vull portar-los com a professor i què he de fer per aconseguir-ho.

> Parlem de la formació del docent. Quines són, des del teu punt de vista, les habilitats i les actituds indispensables per esdevenir un bon docent?

Pensar i actuar creient sempre que la teva feina com a docent aconseguirà millorar els alumnes, personalment –fent-los més feliços– i culturalment –fent-los una mica més savis. I això, aquesta predisposició, té

a veure més en l'actitud i en els valors de la persona que no pas en la preparació tècnica, o de continguts de matèria, que hom hagi pogut rebre en la seva formació inicial com a docents ni tampoc en la seva formació contínua. Per això sóc partidari que el procés mitjançant el qual hom es forma com a mestre o professor prevegi un procés gradual de selecció perquè, no al principi, però sí al final, quedin els millors. Però no els millors en notes de les seves carreres sinó els millors en aptituds i actituds docents *demostrades* davant diferents tipologies d'alumnat i de centres i en contextos no especialment còmodes. També és necessita una bona capacitat de lideratge i de resistència emocional. Lideratge per exercir la direcció d'un grup classe, d'un equip docent, davant de les famílies, etc. Resistència emocional per tolerar la càrrega d'estrès que comporta una feina que consumeix moltes hores en les relacions amb els altres, en què les emocions i els sentiments hi són presents permanentment. Sense un bon equilibri emocional personal la docència pot esdevenir una càrrega molt feixuga.

> Darrerament es parla de la qualitat docent i de la formació permanent. Què en penses? La primera condició depèn de la segona?

La qualitat docent és poder trobar cada dia nous estímuls per plantejar-se la feina com una tasca de recerca activa, sempre diversa i apassionant. Llavors, la docència de qualitat serà la que comporti la capacitat de canviar i transformar tot allò que no acaba d'assolir l'èxit perseguit; serà la que es fixi més en els processos –què està passant i per què– que en els resultats, malgrat que, al final, la millora de la qualitat de la nostra tasca també acabi comportant, indefectiblement, millors resultats en els nostres alumnes. Pel que fa a la formació permanent, no hi ha dubte que si aquesta es planteja sobre les temàtiques clau, i amb les metodologies adequades, esdevindrà una gran inversió que permetrà no caure en la rutina i trobar nous camins per reinventar la docència cada dia i, molt important, per seguir avançant envers la metamorfosi que necessita la nostra professió. Això és, passar d'una concepció individualista de la professió docent a una altra en què la docència és concebuda com una tasca d'equip, com una feina clínica i compartida.

> Com a membre del Patronat de la Fundació ICCIC i coordinador general de l'entitat de reflexió educa-

tiva Edu21, has participat activament en l'organització de la II Escola d'Estiu de la nostra Institució amb el títol: "La professió docent avui a la ICCIC". Quina valoració en fas?

La valoració és molt bona. El nivell d'implicació de la majoria del professorat participant ha estat molt alt i ha demostrat una gran professionalitat. El més important, des del punt de vista institucional, ha estat crear millors i més intensos lligams corporatius –en el millor sentit del terme. Sentir-se formant part d'una mateixa entitat que, a més, té un projecte educatiu propi ben concret i explícit, que vol que sigui compartit per tots els professionals que hi treballen. I això és un actiu que poques entitats ho podem destacar i l'Escola d'Estiu ha demostrat que a l'ICCIC aquest projecte existeix, és viu i alhora prou flexible per evolucionar i poder donar resposta eficaç als canvis que ens depara el futur.

En perspectiva tot és susceptible de millora i, per tant, de l'Escola d'Estiu també en podem extreure aspectes que poden ser millorables en edicions successives. El més important és que no hagi estat ni un punt final ni un punt i a part, sinó la consecució d'una trajectòria llarga anterior d'èxit però, sobretot, l'aposta decidida per seguir innovant i perfeccionant, tant el col·lectiu –la institució– com cada actor individual –el docent–, per donar una resposta educativa d'alta qualitat als alumnes i a les seves famílies. En aquest sentit, el tema escollit sobre la professió docent avui i l'èmfasi posat en la formació pels aspectes de l'acompanyament, l'orientació i la tutoria a l'alumnat, entre d'altres, mostren que l'aposta formativa prioritària ha estat la cura dels aspectes més significatius de la docència.

> Com creus que hauria de ser la tasca posterior a aquesta setmana de reflexió per part dels docents? I a escala institucional?

Una formació que té com a objectiu la reflexió sobre les pràctiques i, també, sobre les mentalitats docents necessita un cert temps perquè pugui anar produint petites transformacions. Tot i així cal concretar-la en petits projectes personals, d'equip i institucionals que vagin consolidant els canvis. En el cas concret de la temàtica tractada en la II Escola d'Estiu, els resultats cal valorar-los, sobretot, en la tasca tutorial i orientadora col·lectiva, en una determinada manera de concebre la docència, que s'han

basat en el paradigma d'atendre cada alumne, cada família i cada grup com a quelcom únic, no estàndard, i acompanyant-los envers l'èxit educatiu que ha de ser personal, social i acadèmic.

Des del punt de vista més institucional, els projectes que es derivin de l'Escola d'Estiu han d'adquirir visibilitat i transferència entre totes les etapes i els centres de la Institució perquè no es converteixin en excepcions, sinó en línies de canvi institucionals. En definitiva, les transformacions que es derivin de la formació han de passar a formar part de la cultura institucional amb capacitat d'influència per a la totalitat del professorat de tots els centres, fins i tot per als docents novells que no hagin participat directament en l'Escola d'Estiu i s'acabin d'integrar a l'ICCIC. Per aconseguir-ho, des de l'àmbit institucional cal seguir fent accions que consolidin les línies prioritàries treballades en la formació impartida a l'estiu.

> Parlem d'Edu21. Com va néixer aquest projecte i quina n'és la funció?

Quan es va constituir el Centre d'Estudis Jordi Pujol, des del principi, una de les seves prioritats era treba-

llar per millorar l'educació a Catalunya. Llavors es va pensar –i crec que amb encert– que aquesta tasca l'hauria de fer una institució que, encara que vinculada al Centre, pogués actuar amb plena autonomia d'acció. I així nasqué Edu21. En una primera fase impulsada pel doctor Jordi Riera i un reduït grup de col·laboradors, entre els quals vaig tenir l'honor de ser-hi. El resultat de la primera fase fou la publicació de l'obra *Reflexions sobre l'educació en una societat coresponsable*. Posteriorment, fa ja més de sis anys, em vaig encarregar de la direcció d'Edu21, que emprengué una nova etapa i que té com a principal funció esperonar el debat i la reflexió sobre el món de l'educació a casa nostra, així com també impulsar accions de canvi i transformació tot projectant les innovacions i obrint espais de reflexió, professional i social, sobre els temes més actuals i estratègics per millorar l'educació. Per això impulsem un premi anual per a la recerca educativa, publiquem un butlletí obert a totes les sensibilitats educatives, organitzem periòdicament tribunes de debat i conferències amb diferents actors i experts, realitzem jornades i oferim *coaching* educatiu que tenen com a objectiu l'entrenament professional en determinats aspectes clau de la professió docent i,

darrerament, estem organitzant congressos temàtics de més calat reflexiu i dialògic. Tot això acompanyat d'una xarxa molt plural de col·laboradors i seguidors que a poc a poc van creant un moviment al servei de la innovació educativa a Catalunya.

> **Properament hi haurà el II Congrés d'Edu21 que presenta un gran repte: "L'educació, l'eix del nou Estat".**

Sí. És, efectivament, un gran repte perquè creiem que el nostre país, Catalunya, es troba precisament davant d'un gran repte nacional. Els propers mesos i anys es decidirà el futur de les noves generacions i des d'Edu21 considerem que, en aquest nou futur que s'albira, l'educació hauria de constituir l'element central de la construcció de la societat catalana, és a dir, l'eix principal del futur nou Estat. Hem convocat aquest Congrés per projectar aquesta idea i obrir el debat social entorn a la seva concreció en els diferents àmbits. No com un punt d'arribada sinó com l'inici d'un camí que ha de ser llarg i obert a tota la societat. Des d'Edu21 volem contribuir, modestament però decididament, a assolir aquest objectiu. Des de fa uns mesos hem constituït el grup EduEstat, que té com a objectiu principal analitzar de manera crítica l'estat actual de les diferents dimensions del món educatiu a casa nostra, tot tenint en compte les tendències de

futur que s'albiren en el camp educatiu. Per tant, la finalitat principal és fer propostes de consolidació d'allò que ens funciona prou bé i, també, de canvi o transformació d'allò que són febleses del sistema i proposar mesures decidides i valentes de transformació. Considerem que el país es troba en un moment excepcional per poder fer autocrítica i aprofitar l'oportunitat que se li presenta per recomençar amb noves formes organitzatives en tots els àmbits, també en l'educatiu. És una gran oportunitat per repensar-ho tot. Per això les primeres propostes d'EduEstat es veuran reflectides en el Congrés amb l'ànim d'obrir línies fecundes de debat. Un congrés, per tant, obert a tothom perquè l'educació ha de ser el fonament de la nova societat i això ens interpel·la a tots i totes.

> **Per acabar, un somni. Quin seria el teu objectiu ideal a aconseguir a través de la teva professió?**

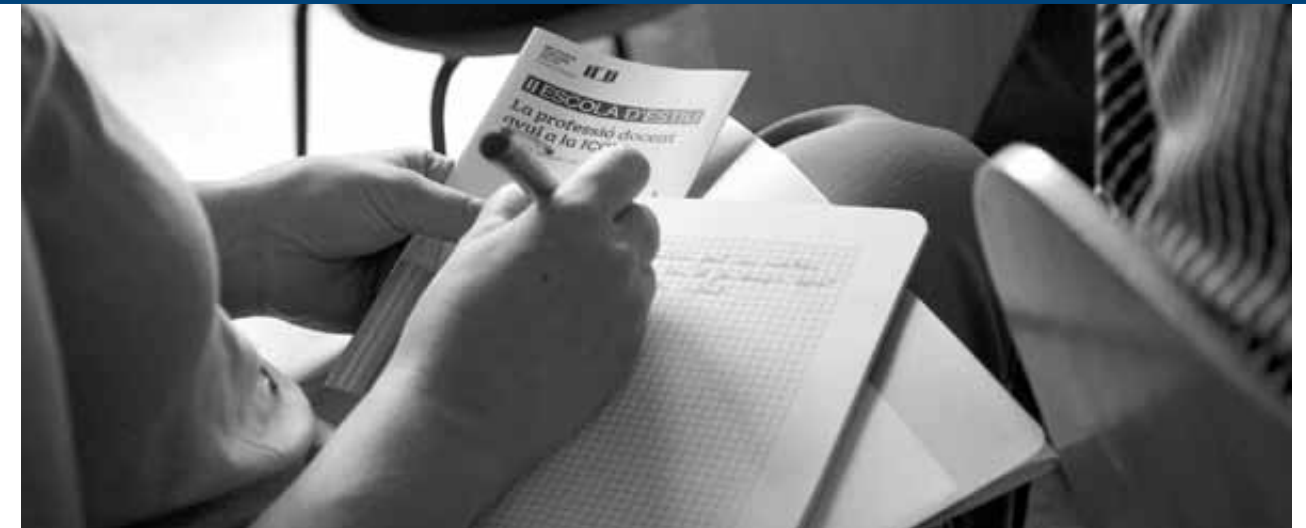
El meu somni seria aconseguir formar uns docents amb la mentalitat d'acompanyar les persones en els seus processos de formació, d'adaptar-se als nous escenaris, i que la seva ambició principal fos la de seguir formant-se per a aquesta tasca.

Moltes gràcies.

Escoles

Algunes opinions dels participants a la II Escola d'Estiu de la ICCIC

Docents de les escoles de la ICCIC i formadors

A criteri personal, el nivell dels ponents va ser immillorable. En general van saber transmetre els seus coneixements i fer-nos plantejar a cada un dels assistents la manera de poder millorar les tutories tant individuals com grupals, les entrevistes amb les famílies, així com la relació família-escola, les reunions de seguiment de l'alumnat i la importància d'un bon lideratge i d'un bon equip. Tanmateix voldria notar que en algun cas concret (com en la dinàmica de grup) el nivell assolit va estar per sota del que esperava.

L'organització de les jornades ha estat acurada: des dels petits detalls com l'esmorzar de mig matí fins al servei d'autocar que ens va facilitar la logística d'anar i venir; les classes magistrals de primera hora, els tallers comuns, les simulacions i el taller optatiu final que cada participant va poder triar a conveniència.

El darrer dia de les jornades es va buscar un espai perquè cada mestre es pogués trobar amb la seva etapa educativa; moment que es va aprofitar per posar en comú allò que com equip volem millorar.

S'han començat a enfil·lar unes comissions en les quals s'ha implicat tot el claustre d'educació infantil, creades

al mes de setembre amb l'inici del curs escolar. Les comissions han quedat de la manera següent:

- Reunions de pares
- Reunions de seguiment, reunions traspàs alumnes
- Entrevistes amb les famílies
- Comissió de millora.

Qualsevol formació en què es faci participar a tot un claustre de professors de la mateixa escola té la garantia de millorar la praxi d'aquella escola. Quan la formació es fa de manera individual evidentment aquell mestre s'enriqueix personalment i segur que aportarà els coneixements adquirits en la formació en el seu dia a dia, però li serà més difícil fer partícip a la resta del claustre i tirar endavant sigui quin sigui el projecte de millora.

La sensació del darrer dia de formació d'aquest estiu va ser d'anar tots a l'una, que és el que farà créixer la nostra institució.

Muntsa Paredes

Mestra d'educació infantil a l'Escola Thau Barcelona

Escoles Algunes opinions dels participants a la II Escola d'Estiu

La II Escola d'Estiu que va organitzar la ICCIC el passat mes de juliol va ser una oportunitat per créixer una mica més com a docents i sentir que tots plegats naveguem en el mateix vaixell.

Durant aquella setmana de formació, el dia començava amb una conferència on es tractaven temes actuals i rellevants sobre la nostra professió i que ens toquen de ben a prop en el nostre dia a dia. Tots els ponents eren grans comunicadors i professionals del camp del qual ens parlaven, era un plaer escoltar-los. Ens feien reflexionar i a vegades fins i tot emocionar; era un bon punt de partida per a totes les activitats que hi havia programades per a la resta del dia.

No ens vam quedar tanmateix només amb la teoria, ja que en acabar les conferències ens trobàvem en grups per aprofundir sobre el tema a partir de casos pràctics. En aquestes sessions teníem també l'oportunitat de posar en comú les nostres inquietuds i arribàvem a acords que ens permetrien millorar la nostra tasca.

Què millor que marxar de vacances amb un bon regust de la feina que estimes, amb idees com les que va llançar-nos David Bueno amb el seu "...educar és emocionar. L'excitació d'un aprenentatge genera endorfines" o el *leitmotiv* d'Enric Roca "...cal premiar l'error, perquè algú s'ha arriscat, ho ha intentat". Acabar el curs amb els plantejaments d'Àngel Castiñeira, sentint que formem part d'un col·lectiu de mestres compromesos amb la nostra feina, amb un projecte compartit i amb capacitat per al canvi. Però no canviar per canviar, sinó innovar amb la intenció de millorar i adaptar-nos amb els nostres alumnes a una societat en transformació constant. Crec que no oblidaré l'última classe magistral, de Nacho Calderón, en què, com molt bé ens deia, "...l'emoció és el combustible [...] Quan deixem que els somnis entrin en la realitat educativa, podem canviar coses", i en què, sens dubte emocionats, vam acabar les jornades amb un somni compartit.

Poder parar després de tot un curs, per saber on som, on anem i qui som, i dedicar uns dies a escoltar, pensar i compartir, ha estat inspirador i un impuls per seguir treballant en aquesta línia, per continuar fent escola.

Diana Guart

Mestra d'educació primària a l'Escola Thau Barcelona

Tanco els ulls, respiro i la paraula que em ve al cap quan penso en l'Escola d'Estiu 2013 és ACOMPANYAR.

Acompanyar a obrir els ulls, acompanyar a fer recerca, provar i aprendre, acompanyar a crear.
Acompanyar a intuir, descobrir i decidir.
Acompanyar a saber qui ets, què sents i com penses.
Acompanyar a l'atreviment, acompanyar a superar-se.
Acompanyar a ser un mateix i a gaudir de ser-ho.
Acompanyar a confiar.

Sovint en la meva tasca diària passo de veure el món des de la meva alçada a, de cop, haver de baixar a l'alçada dels més menuts, per poder veure i entendre des d'uns ulls de nen una realitat que es mereix ser atesa i respectada.

Gracies per acompanyar-nos als qui cada dia vivim infinites realitats de petites i grans persones.

Bet Vilar

Mestra d'educació primària a l'Escola Thau Sant Cugat

La II Escola d'Estiu que ens han ofert des del ICCIC, tal com pretenien els organitzadors, ens ha proporcionat als docents de totes les escoles de la Institució la possibilitat de reflexionar, treballar, compartir i millorar la nostra praxi diària.

Els que sou mestres, compartireu amb mi que el dia a dia de l'escola se'ns menja, ens absorbeix. Tenim tantes tecles per tocar: els alumnes, les classes, la preparació d'aquestes classes, les reunions, els pares dels alumnes, etc., que poques vegades ens queda temps per a la reflexió: estem convençuts del que fem?, podem fer-ho encara millor?, és el millor per als nens?, és el millor per fer escola?

Per això trobo necessari i convenient, buscar, trobar i tenir moments per parar i pensar. I és evident que ho podem fer, i de fet ho fem, de tant en tant, durant el curs. Però no és el mateix que fer-ho durant les jornades d'estiu. Les classes s'han acabat, ja no tenim els nens i les seves famílies a les nostres mans, i tenim més disponibilitat per dedicar-nos-hi.

Els mestres, com qualsevol altre professional, no deixem d'aprendre mai però, de vegades, en segons què, ens convé reciclar-nos i/o posar-nos al dia. Això és el que ens ofereixen les escoles d'estiu i si, a més a més, ens la fan a la nostra mida i ens serveix per créixer i millorar el nostre fer de cada dia, doncs què més volem?

I al final de tot, però no per això menys important, el compromís. Un compromís per al curs vinent i per anar fent camí cap a l'excel·lència. Un compromís que a hores d'ara ja estem portant a la pràctica.

Blanca Parcet

Mestra d'educació primària a l'Escola Thau Sant Cugat

Aquesta passada Escola d'Estiu em va proporcionar un munt de recursos que m'ajudaran a dur a terme les classes de manera més efectiva. Però també se'm van fer evidents algunes eines que em van fer reflexionar sobre altres aspectes de la meua feina, com el de la tutoria, les dinàmiques de classe o la nostra relació, com a docents, amb els nostres alumnes.

D'altra banda, molts dels tallers que vam dur a terme van fer-me reflexionar sobre moltes de les meves actuacions, tant dins com fora de l'aula, que mai fins aleshores m'havia qüestionat. I és que sovint la nostra rutina diària, frenètica, ens impedeix fer una mirada crítica al voltant de la nostra manera de fer, que sovint està marcada per les presses i els nervis.

Tot plegat, en definitiva, vaig trobar-ho profitós i enriquidor, i penso que seria bo trobar més espais per fer formacions com aquesta, que ens permetin aprendre dels formadors i de la resta de companys i pensar què és allò que podem fer per millorar i gaudir més del nostre dia a dia.

Xavi Far

Mestre d'educació secundària a l'Escola Thau Sant Cugat

S'acaben les classes, les avaluacions, la selectivitat... i comencen uns dies diferents: els professors fem d'alumnes!

La matèria tracta de com millorar en l'acompanyament que fem als nostres alumnes; com els podem ajudar que descobreixin les seves motivacions, els seus punts forts, les seves expectatives de futur...

En definitiva, fer un petit tast d'eines de coaching que ens poden servir, a professors i tutors, durant els dos anys en què els alumnes comencen adaptant-se a una nova escola i acaben decidint quins estudis continuaran després del batxillerat.

A la llarga, crec que el paper del professorat acabarà sent més de guia que de transmissor de coneixement, ja que, en definitiva, els alumnes tenen tota la informació al seu abast i només han de saber triar-la i utilitzar-la correctament. Els professors d'aquestes etapes educatives dominem les nostres matèries, però a vegades ens falten eines per fer aquest guiatge tan i tan necessari. Per això considero que encara ens queda molt camí per recórrer.

Mireia Aran

Professora de matemàtiques i tutora a CIC Escola de Batxillerats

Si com ens deia Ciceró, la història és *magistra vitae*, seria convenient que aprenguéssim les seves millors lliçons. D'aquesta manera descobriríem que al principi del segle passat la Mancomunitat de Catalunya va crear les Escoles d'Estiu amb l'objectiu d'impulsar una formació permanent i una escola activa, culta i catalana. Això vol dir que la millor pedagogia catalana (amb prohoms com Alexandre Galí o Eladi Homs) ens mostra clarament el que hauria de ser l'Escola d'Estiu d'una institució -com la ICCIC- que es troba al servei del nostre país.

És fonamental obrir un parèntesi en la nostra activitat docent per reflexionar al voltant del sentit i valor d'allò realitzat a les aules. És imprescindible aturar la nostra praxi professional per deixar pas a la teoria. No hauríem d'oblidar que el mot *escola* prové del llatí *schola* i del grec *σχολή* (que traduïm per "oci" o "temps lliure").

Quan ens alliberem de les obligacions laborals és quan trobem l'oportunitat més escaient per formar-nos, l'àmbit on aprenem a créixer com a educadors i com a persones. Cal tenir en compte que una de les etimologies d'*educació* remet a una activitat conductiva, a la tasca de dirigir i orientar. Recordem la figura de l'antic *paidagogos*, l'esclau que acompanyava (*gogein*) el nen (*paidos*) fins al gimnàs o a la *skholé*.

Pensem que aquesta petita excursió històrica, pedagògica i filosòfica era necessària per capir i valorar els reeixits assoliments de la II Escola d'Estiu de la ICCIC. Un d'aquests, plantejar l'orientació educativa com un acompanyament personalitzat del trajecte de cada alumne.

Guillem Turró

Professor de filosofia a CIC Escola de Batxillerats

La nostra professió necessita la reflexió, una breu pausa enmig del tràfec dels dies i les classes que permeti repensar la nostra feina. Amb aquest objectiu, més que assolit, vàrem reunir-nos durant els matins de l'1 al 5 de juliol passat. De les múltiples qüestions tractades en destacaria quatre pel seu interès. Subratllo les que posaven èmfasi en els drets i deures d'alumnes i professors (en el sentit més legal dels termes), les que posaven de manifest la pèrdua de l'autoritat i la posada en crisi del paradigma del docent en la nostra societat actual, així com les que descrivien la tutoria com una tasca compartida i les vinculades a la noció del clima escolar.

Proposaria per a futures escoles d'estiu alleugerir el nombre d'hores diàries, donar menys protagonisme a idees tan actuals com les que provenen del coaching, les quals s'originen en un context empresarial molt diferent al que és una escola, i interrogar-nos fins a quin punt l'aplicació indiscriminada de les anomenades TIC milloren la pràctica docent i el que és veritablement nuclear: l'aprenentatge dels alumnes.

Albert Caturla

Professor de matemàtiques i física a CIC Escola de Batxillerats

Personalment, penso que la II Escola d'Estiu de la ICCIC ha estat una gran ocasió per aturar-nos a reflexionar sobre el que ja fem, el que no fem, el que podríem fer millor i tot el que ens queda per fer en la nostra pràctica docent.

És important, de tant en tant, trobar el temps per analitzar la nostra tasca amb una certa perspectiva, al marge de les presses diàries. També ha estat enriquidor compartir experiències i punts de vista amb altres mestres i professors de la Institució. De totes les activitats, vaig trobar especialment interessants les simulacions de les tutories i la xerrada d'en David Bueno "L'aprenentatge vist des de la neurociència".

Òscar Sesplugues

Professor d'història a CIC Escola de Batxillerats

Cada segon aprofitat. És el que em ve al cap cada cop que recordo l'Escola d'Estiu o repasso els apunts que vaig prendre a les diferents sessions que vaig gaudir. Ens passem el dia ensenyant, guiant els alumnes perquè en un futur siguin persones rellevants a la societat i contribueixin a la seva evolució cap a millor. A l'Escola d'Estiu ens ha tocat posar-nos a l'altra banda, a la d'aprendre, i suposo que, com a molts, hem absorbit amb avidesa moltes de les coses que ens han ensenyat. De tota aquesta setmana d'aprenentatge, em quedo amb dues afirmacions de dues sessions formatives que per alguna raó m'han quedat donant voltes al cap:

La primera: "Fem un curs el primer any i deu anys després encara estem repetint el mateix, any rere any?" En aquesta Escola d'Estiu hem tingut l'oportunitat d'aprendre (o recordar) tècniques i eines perquè cada curs sigui diferent, cada curs millor. Moltes d'aquestes eines les coneixem, però sempre va bé que algú ens les faci recordar. L'Escola d'Estiu és el lloc perfecte per fer-ho.

I la segona: "Un tutor ho és vint-i-quatre hores al dia, un tutor ho és per vocació." Jo afegiria que ser mestre, professor, també ho ha de ser. I després de compartir aquestes jornades amb altres companys de

totes les escoles, he gaudit de les experiències d'un gran equip de professionals que viuen l'ensenyament.

Per tant, no només m'he emportat una gran quantitat de nova informació i eines per realitzar la nostra professió, sinó també una gran quantitat d'experiències docents de tots els companys/es amb els quals he compartit una breu estona de conversa cada dia.

Se'ns van proposar nous reptes, però també se'ns van donar eines per superar-los. I crec que aquest curs, tots hem crescut una mica més com a docents, gràcies a l'Escola d'Estiu.

Germán Talón

Professor de grau mitjà i superior, tutor i coordinador de les TIC a CIC Escola de Cicles Formatius

Em demanen de col·laborar com a formadora a l'Escola d'Estiu de la ICCIC durant la primera setmana de juliol. Sóc la inspectora d'Educació de l'Escola Thau de Barcelona i ho accepto amb il·lusió i un cert respecte al mateix temps.

Dilluns, primer dia de l'Escola d'Estiu i, tot i que no començo fins dimarts, m'ho puc combinar per assistir a la lliçó inaugural. És la primera vegada que vaig a l'Escola Thau de Sant Cugat i després d'unes quantes voltes, arribo just en el moment que acaben de començar. La veritat és que em va impressionar veure aquella sala tan gran, el menjador de l'escola, plena de gom a gom de professores i professors. Feia goig i, una vegada més, respecte.

Vaig impartir les meves sessions i vaig poder participar en les activitats generals i en algunes dels altres companys. Va ser una setmana on formadors, col·laboradors, professores i professors de la Institució, és a dir tothom va tenir l'oportunitat de compartir un temps de formació en un ambient distès, un entorn amable i gaudint d'una bona organització de les diferents jornades. Quina sort tenir aquesta oportunitat! Seria fantàstic que tots els equips docents de les diferents escoles del país tinguessin oportunitats com aquesta!

Per al futur demanaria a la Institució de facilitar espais perquè els docents puguin reflexionar sobre la seva tasca, intercanviar experiències, analitzar i aprendre dels errors, fer noves propostes... i animaria els docents a participar d'aquests espais

de reflexió, perquè conjuntament amb els nostres companys i treballant amb uns objectius clars i compartits és com els nostres alumnes creixen i progressen tant acadèmicament com personalment.

Mestres, moltes gràcies una vegada més per la vostra gran tasca!

Carme Arnau

Inspectora d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

L'Escola d'Estiu ha estat per mi com la cerimònia de menjar meló. És tot un ritual, ja quan el vas a comprar a la fruiteria demanes consell a l'expert fruiter, en aquest cas Edu21. El fruiter tria el que creu que serà el millor per a tu, just el que necessites, el que estigui a punt per al dia de l'àpat. El que omplirà els teus cinc sentits i, evidentment, l'estómac.

Una vegada tens el meló a casa, estàs a l'expectativa. Penses, com sortirà? Aquest meló, la formació en aquest cas, el guardes per a una ocasió molt especial, per al dia que tens els convidats més exigents, i vols que marxin satisfets i contents.

Ha arribat l'hora d'encetar el meló, tot és a punt, quins nervis! Tallem la part baixa del meló i se sent una flaire que promet, seguidament tallem la part del damunt del meló, olorem i, se'ns aferra la idea que allò pot sortir molt bé. Finalment ens arrisquem, tot i tenir un nus a la gola fem un tall transversal, deixem el meló en dues parts iguals, totalment obert. Observem amb atenció, el nostre gran repte que està encaminat cap a l'èxit o cap al fracàs... però aquest meló té molt bon aspecte! Fem un primer tall, el primer dia, i uau! ha estat genial, té frescor, fortalesa i un toc de dolçor, el necessari perquè vagi calant, perquè vagi deixant bon gust a la boca. En definitiva, perquè vagi despertant sensacions adormides.

Estic convençuda que hi ha hagut moltes sensacions que s'han despertat, però ara no ens podem quedar aquí, doncs seria instal·lar-nos en el passat. Us convido a continuar treballant en el camí del desenvolupament personal per poder acompanyar els vostres alumnes des d'una perspectiva diferent i amb una mirada més àmplia.

Eva Garcia

Coach Executive per ICF

Discurs de clausura de la II Escola d'Estiu de la ICCIC

Frederic Raurell
Director general de la ICCIC

Senyor president del Patronat de la Institució Cultural del CIC, mestres i professorat,

Avui cloem la II Escola d'Estiu de la Institució Cultural del CIC, que s'ha desenvolupat al llarg de cinc dies a Sant Cugat i a Barcelona amb el lema "La professió docent avui a la ICCIC".

En tot aquest temps, hem tingut l'oportunitat d'escoltar una conferència, quatre classes magistrals i cinquanta-dues sessions de treball adreçades a tots els equips docents de la Institució, organitzades segons les edats dels alumnes amb temàtiques relacionades amb la tutoria, les famílies, dinàmiques de grups, lideratge i d'altres.

Al llarg d'aquesta setmana, els nostres ponents han exposat els seus punts de vista sobre molts aspectes relacionats amb la pedagogia, és a dir, amb la instrucció, l'educació i la socialització.

Algunes de les reflexions fetes pels ponents partien d'una gran senzillesa. Educar és una activitat profundament humana, però no perquè sigui senzilla és menys significativa.

La figura del docent ha estat l'eix vertebrador de les intervencions dels ponents: el docent com a referent professional, moral i emocional. Hi ha hagut moments en què ens ha pogut semblar que la responsabilitat que se'ns atribuïa era excessiva, però sempre han justificat els seus plantejaments.

Certament és difícil no estar d'acord amb la visió d'un docent innovador, atès que avui ja no és l'únic dipositori del coneixement, o potser ens seria complicat refutar que l'actitud del mestre davant els alumnes no té incidència en el seu progrés.

Crec que tots i totes podem assentir que l'actitud optimista i positiva del mestre incideix favorablement en els educands.

La neurociència ens ajuda a entendre com aprenem, des dels canvis epigenètics que estan influïts per l'ambient de treball, la creativitat, fins a la funció de les neurones mirall, que ens expliquen com aprenem per imitació.

I en aquest sentit sempre hem de ser conscients que mestres i professors som referents professionals, morals i emocionals, i que l'emoció que podem transmetre és un dels factors que més ajuden a l'aprenentatge, juntament amb la novetat i la creativitat.

Tol el que hem escoltat ens pot ajudar a reflexionar sobre quin tipus de docents volem ser. Sols instructors o volem anar més enllà? Jo crec que volem ser capaços d'encendre la flama de la il·lusió, de conrear actituds, de forjar caràcters, d'animar el nostre alumnat a millorar.

Tots els ponents han posat sobre la taula que el procés d'instrucció és un aspecte fonamental, però va estretament lligat al procés d'educar, que té tanta importància o més. Hem sentit que ser educador és somiar per l'aposta de futur i en aquest somni és imprescindible la figura de l'acompanyant, o acompanyants, ja que tots els docents estem implicats en el procés educatiu. Crec que és un bon moment per plantejar-nos una visió que vagi més enllà de la tutoria unipersonal i en plantejem una tutoria compartida, agafant com a referent conceptes com cotutoria o tutoria difusa. La nostra institució educativa ofereix un compromís de formació a les famílies que ens atorguen la confiança en l'educació dels seus fills en les diverses etapes educatives.

Aquest compromís el tenim recollit a l'ideari de la Institució i en el document "El nostre estil d'educar". Documents, per cert, sempre oberts i actualitzables.

Però aquesta confiança de les nostres famílies es basa fermament en un compromís de doble sentit, els dels docents vers la Institució i el de la Institució vers els docents.

En el primer sentit, cal una implicació del professorat i dels mestres en el projecte de centre, una capacitat de treball en equip i respecte als companys, i una voluntat de renovació pedagògica.

Pel que fa a la Institució, s'ha d'esforçar a mantenir i millorar el bon clima de treball, amatents a les necessitats dels docents, curosos en el reconeixement laboral i social del professorat i personal d'administració i serveis, i ha de vetllar a fi que aquest bon clima sigui compartit per tota la comunitat educativa.

La millor garantia per poder consolidar un projecte pedagògic és un equip humà estable.

Estic convençut que avui a la ICCIC tenim uns equips docents excel·lents a totes les etapes. Ho demostra l'elevat grau de satisfacció que les famílies ens atorguen a les enquestes de satisfacció i l'opinió que els alumnes expressen en els centres on s'ha pogut fer l'avaluació dels docents. Però també es demostra en els petits detalls, que són els més importants: professors que en un curs en què la salut els ha fet una mala passada, vénen a interessar-se pels seus alumnes en el tram final del curs i aquests ho agraïxen mostrant-los el seu afecte.

Aquest és el bon camí. És el signe inequívoc que som alguna cosa més que instructors, que acompanyem els nostres alumnes, que volem ser referents.

Sols us demano que siguem humils, que no cultivem gaire el nostre ego, que sempre puguem trobar espai per a la millora i l'aprenentatge com a professionals.

Voldria que la II Escola d'Estiu de la ICCIC hagi estat una oportunitat de millora, de reflexió, de contacte entre els professionals docents de la Institució de les diverses escoles i, que en un futur proper, puguem incorporar algun dels aspectes treballats a la nostra praxi diària.

Per acabar, vull donar-vos les gràcies per l'esforç suplementari d'aquest curs, per la feina feta al llarg de tot l'any, per estar cada dia davant dels vostres alumnes intentant desvetllar la passió del saber.

Arriba el moment del descans ben merescut. Us desitjo a totes i tots un bon estiu amb els vostres.

Bones vacances!

Quatre models de lideratge educatiu

Àngel Castiñeira

Director del Departament de Ciències Socials d'ESADE
Director de la Càtedra Lideratges i Governança Democràtica
Professor titular de la Universitat Ramon Llull
Ponent de la II Escola d'Estiu de la ICCIC

El lideratge no és una medalla, ni una posició, ni una jerarquia, sinó que és un procés dinàmic que posa en marxa persones que assumeixen responsabilitats, membres d'un grup que són interpel·lats i mobilitzats, i causes per les quals val la pena esforçar-se. Pel que fa als centres educatius, el lideratge ha d'incloure projecte (cap on anar), programa (com anar-hi) i emoció (ganes de fer-ho).

Quins models de lideratge poden ser vàlids per a l'àmbit educatiu? En volem destacar quatre.

El **lideratge transformacional**, orientat més enllà de l'interès propi. Eleva el nivell de consciència i de propòsit de tot l'equip amb relació a un projecte

compartit. Hi incloem tasques fonamentals del lideratge pedagògic, com ara: estructurar una visió educativa (el projecte de centre); mobilitzar el personal que desenvolupa la missió educativa i els objectius; implicar els pares i els alumnes; retre comptes, i interpretar les tendències socials, econòmiques i mediambientals per relacionar-les amb les necessitats i les pràctiques escolars. No cal dir que en un centre escolar el lideratge pedagògic és el fonamental, és la seva ànima, el que dóna sentit últim a la dimensió de compromís i fins i tot de vocació de la tasca docent, perquè gràcies a aquest els somnis prenen cos i s'encarnen en projectes concrets, únics i singulars, els que anhelaven una comunitat.

El **lideratge servidor**. Posa en joc un nou principi moral: l'única autoritat que mereix el nostre suport és la que és lliurement i conscientment donada al líder pels col·laboradors, com a resposta i en proporció directa a l'evident i clara talla del líder com a servidor. Estem parlant d'un model de lideratge basat en el desig de servir els altres i en un propòsit més enllà de l'interès personal. El lideratge servidor fa que els conceptes de poder i d'autoritat siguin reexaminats des d'un punt de vista crític, i que la relació mútua esdevingui menys opressiva. La millor prova del lideratge servidor és avaluar l'efecte d'aquesta tasca sobre els membres menys privilegiats de l'organització i la comunitat, des dels educadors fins als alumnes: Se'n beneficiaran? Seran més lliures, més independents? Creixeran com a professionals i persones? Servir i guiar acaben esdevenint, doncs, dues funcions dels *constructors positius* d'un centre millor, és a dir, d'un lideratge orientat al bé comú.

El **lideratge responsable**, que té cura dels valors comuns de la comunitat en la qual actua. Ofereix inspiració i perspectiva sobre el futur desitjat. Dóna suport a tots els membres. Crea sentit i significat. Ignacio Ellacuría distingia entre "fer-se càrrec de la realitat", "carregar la realitat" i "encarregar-se de la realitat". Les tres expressions tenen relació amb el lideratge responsable. Fer-se càrrec de la realitat vol dir entendre implicadament les situacions. Carregar la realitat implica assumir-la i servir en les situacions, i no servir-nos-en. I encarregar-se de la realitat vol dir actuar-hi involucrant-s'hi, construint la realitat.

Totes tres versions formen part d'una mena d'intel·ligència pràctica i ètica que hi hauria en el lideratge responsable.

El **lideratge distribuït**. El lideratge no és allò que fem a altres persones, sinó allò que fem amb altres persones. En el cas del lideratge educatiu és fonamental saber fer el pas del *Me* al *We*, del jo al nosaltres. Als centres, necessitem un projecte conjunt, no un conjunt de projectes. Només podrem aconseguir una visió compartida si tots treballem en col·laboració al servei d'un objectiu comú, mitjançant diferents comunitats (o unitats) de lideratge. Perquè el lideratge no és una qüestió d'èlits, sinó d'escales. El lideratge educatiu permet fer el pas del model de líder centralitzador (ordenar i controlar) al de líder distribuïdor (coordinar i conrear). Del model autoritari al model facilitador, de manar a saber crear compromís i d'imposar una fita a crear objectius comuns. Això vol dir combinar o de vegades substituir l'opacitat per la transparència, el control per la confiança, l'*ordeno* i *mano* pel compromís i la participació, el lideratge des de dalt pel lideratge en tots els nivells; el focus en les tasques pel focus en les persones, o l'èmfasi en la competència interna per l'èmfasi en la col·laboració interdepartamental. Allò que necessita és, més aviat, promoure al seu entorn l'aparició de persones disposades a prendre responsabilitats sobre iniciatives, projectes i encàrrecs.

[Article publicat al PUNT-AVUI el 26-07-2013 en col·laboració amb Josep M. Lozano]

Aprenentatges més enllà del currículum

M. Jesús Comellas
Professora emèrita del Departament
de Pedagogia Aplicada de la UAB
Formadora de la II Escola d'Estiu de la ICCIC

La motivació per aprendre es veu en les criatures des del naixement. Es posen els objectes a la boca i ben aviat estiren les mans per agafar tot el que tenen a l'abast. Quan gategen, es mouen per poder ampliar l'espai de coneixença i descobrir els voltants.

Aquestes ganes d'aprendre són fonamentals per desenvolupar-se i per poder assolir unes competències que els han de permetre continuar aprenent, sigui a casa, al carrer o a l'escola, en totes les situacions i moments del present i del futur, i té diferents vessants, continguts i informacions, ja que parteixen del context, de les situacions viscudes i dels estímuls que van rebent.

A partir de valorar aquest interès es fa un plantejament diferenciat d'algun tipus d'aprenentatge, no per fer una anàlisi del temps extraescolar o extra-laboral sinó per valorar tres aspectes que són alta-

ment determinants del procés de socialització, de l'aprenentatge i del benestar al llarg de la infància i l'adolescència:

1. L'aprenentatge escolar
2. El joc, una activitat oblidada i una font d'aprenentatge
3. L'aprenentatge en el marc de les activitats quotidianes

1. L'aprenentatge escolar

La institució escolar rep de les institucions de cada país l'encàrrec de donar una resposta educativa i oferir uns aprenentatges, explicats en el currículum oficial, que han d'assegurar que tota la població de 6 a 16 anys, l'etapa obligatòria, rebi els coneixements que es consideren fonamentals. També hi ha un currículum general per a les etapes de l'educació postobligatòria de 16 a 18 anys en els dos itineraris

que estructurin el sistema educatiu: batxillerats i graus de formació professional, i en l'etapa d'educació infantil de 3 a 6 anys.

L'escola, doncs, ha d'oferir aquests aprenentatges de manera estructurada, i compta amb unes persones, professionals, que tenen una formació específica que els reconeix la competència suficient per poder respondre a la diversitat de necessitats de l'alumnat, a través dels recursos didàctics i metodològics que han de garantir aquest procés.

Un dels reptes actuals que es planteja la institució escolar és com respondre al rol de transmissió d'informació que li va donar sentit i que ha canviat amb el desenvolupament tecnològic i l'accés de tota la població als recursos digitals i a la informació.

En aquests moments, doncs, l'escola ha de donar una altra resposta, sense deixar d'assegurar els aprenentatges fonamentals que han de permetre a tota la població, precisament, poder ser usuària amb criteri i amb competències d'aquesta informació a la qual té abast.

Un primer pas és la incorporació dels recursos tecnològics a la metodologia de l'aula, però el que és fonamental és la incorporació de noves competències que van més enllà de l'acumulació d'informacions i que han de permetre a l'alumnat de gestionar-les.

El coneixement en un entorn tan complex i d'informacions tan variades per l'enfocament, pel diferent grau de rigor i per l'accés, exigeix unes competències per comprendre, estructurar, analitzar, valorar, contraposar, seleccionar, relacionar i sintetitzar aquest coneixement i treure'n possibles conseqüències amb sentit crític, perquè sigui una informació que es pugui transferir a noves situacions. I això no és un aprenentatge ràpid ni fàcil.

Aquest procés d'anàlisi requereix un aprenentatge que s'ha de fer com a procés i ha d'estar guiat per persones preparades que afavoreixin l'aprenentatge de manera autònoma, ja que, a diferència de l'aprenentatge acumulatiu, que es pot fer de manera més puntual, l'adquisició d'aquestes competències sols es pot fer de manera lenta i adequada a l'edat i al procés maduratiu.

Per això és fonamental el rol professional del professorat. Les famílies no tenen la seva preparació.

Possiblement el professorat tampoc, ja que són exigències lligades als canvis del moment actual, però, com a col·lectiu professional, igual que en altres professions, sí que tenen el rol i la demanda social de formar-se i adquirir els recursos necessaris per poder respondre a les necessitats actuals de la població escolar, i també afavorir aquest aprenentatge competencial que ha de fer possible la formació al llarg de la vida i afrontar tots els canvis ràpids i profunds que la societat actual demana tant en l'àmbit personal com professional.

Amb aquestes competències, l'alumnat podrà accedir a un procés fonamental que es dona fora de l'escola, on podrà relacionar, amb les competències adquirides, les informacions rebudes dins la institució escolar amb totes les que la seva experiència li ofereixi en el marc de les activitats que podrà fer fora del centre educatiu, que s'acostuma a denominar temps extraescolar.

Aquest temps no hauria de tenir per objectiu donar resposta a les demandes escolars ni hauria de ser un temps de sobrecàrrega d'aprenentatges curriculars per assegurar una millora dels rendiments acadèmics.

Per això, les possibles activitats que es facin en el temps extraescolar han de ser oportunitats d'aprenentatge i de desenvolupament de les criatures pel fet que es porten a terme sigui en el context familiar o en entorns on s'estableixen relacions menys estructurades, on el referent d'èxit no és l'escolar i es poden desenvolupar altres competències i aprofundir en interessos específics (esportius, artístics, expressius, etc.), i poden ser de lleure o un espai de descans.

Qualsevol d'aquestes opcions ha de ser ponderada en el temps per evitar la sobrecàrrega i afavorir que sigui un temps de satisfacció i incidència en el procés de desenvolupament i socialització.

2. El joc, una activitat oblidada i una font d'aprenentatge

Una primera aproximació al concepte de joc es pot treure de la Gran Enciclopèdia Catalana, tom XIII: «Activitat física o mental que té com principal fi la diversió o l'entreteniment de qui l'executa.»

El joc és una activitat lliure, voluntària i ningú està obligat a jugar. Malgrat aquesta voluntarietat, és present en totes les etapes del desenvolupament de

la humanitat com a activitat inherent a l'ésser humà, i està relacionat amb la manera com s'organitzen els grups socials.

El joc apareix també en els mamífers. Els mamífers juguen per aprendre, ja que una de les funcions del joc és aprendre. El joc entre els mamífers es basa en la imitació i en l'exploració per assaig i error, ja que sols en l'espai humà apareix el joc simbòlic.

El joc és una activitat necessària per als éssers humans, i té molta importància en l'esfera social, ja que permet assajar algunes conductes socials. Té caràcter universal: les persones de totes les cultures han jugat sempre i molts jocs es repeteixen en la majoria de les societats, per això passa a ser un mètode d'adaptació dels infants a la societat en la qual viuen.

Les persones aprenen a través del joc a relacionar-se en l'àmbit familiar i social i és una de les maneres de transmissió d'ideals i valors de la societat. És una activitat no obligatòria i permet l'espontaneïtat, ja que té finalitat en si mateixa, és gratuïta, desinteressada i intranscendent i a més permet fer aprenentatges.

Aquesta característica serà molt important en el joc infantil, ja que no comporta cap fracàs, un aspecte fonamental, i per tant el diferencia d'altres activitats que es fan a l'escola o en altres contextos, on l'exigència d'un resultat controlat i previst és molt present.

En ser una activitat creativa, espontània i original, es desenvolupa en un món a part, fictici, allunyat de la vida quotidiana, i permet construir un missatge simbòlic que és el resultat d'un acord social establert per les persones que juguen, dissenyen el joc i en determinen l'ordre intern, les limitacions i les regles. Per això el resultat final del joc fluctua constantment, fet que motiva la presència d'una agradable incertesa que captiva. Per això és important disposar de temps i espai per poder jugar.

Aquesta funció simbòlica permet crear contextos, anticipar situacions, planificar les accions esdevenidores o interpretar la realitat, cosa que afavoreix el procés de culturització, ja que es fa sobre representacions vinculades a situacions viscudes i no sobre coses reals. Una pedra, una planta o una capsa pot ser utilitzada com si fos un objecte diferent, ja que en el joc serà considerat no com el que és sinó el que se li fa representar.

En els éssers humans, a més de l'aparició del joc simbòlic, es dona el joc social, en el qual el llenguatge té un paper rellevant, i permet establir relacions entre les persones siguin de la mateixa edat o no, i requereix, constantment, l'establiment d'acords per finalment arribar al joc formal, la característica essencial del qual són les regles formulades de manera molt clara.

Tot aquest procés es dona de manera progressiva i simultània, fet que permet explorar i practicar les situacions que les criatures veuen en el món adult. Així es juga a fer veure que són... i accepten les normes o les reinventen per adequar-les a la situació creada a partir de la negociació, en què el grup i la seva dinàmica tenen un paper clau per a la socialització.

Tot jugant es poden inventar situacions, imatges, contes, aventures, paraules, personatges i, sense que hi hagi una planificació conscient, aquestes imatges es transformaran en representacions, la qual cosa permet pensar i representar el que passa realment, els fets que protagonitza i el que passa a les coses i a les altres persones de l'entorn.

D'aquesta manera es poden generar interrogants i sabers sobre la realitat, tot representant-ho a través del joc. Per això es pot crear i justament es pot fer «perquè és jugant», és «de mentida», i en crear personatges es pot representar allò que els passa sense arriscar-se a posar-se en evidència i es pot exterioritzar el malestar, projectar les tensions (Levin, 2006), descobrir, conèixer-se, conèixer els altres i el seu entorn, construint la pròpia imatge i aprenent jugant.

És reconegut, doncs, el valor del joc com a eina per adquirir i desenvolupar capacitats intel·lectuals, motores, afectives i socials, ja que jugant s'aprèn a respectar normes, a tenir metes i objectius i, a la vegada, el joc té la funció d'esbarjo, diversió, alegria i esplai, sense cap obligació. El joc dirigit no compleix totes aquestes característiques, encara que la canalla pot acabar fent-lo seu. El joc sempre fa referència implícita o explícita a les relacions entre infància, diversió i educació.

Sens dubte, aquest enfocament i anàlisi dels valors del joc no és una novetat. El que sí que es pot constatar actualment és que, sigui pel ritme de la societat, els horaris familiars, les exigències escolars i els recursos audiovisuals que tenen totes les

famílies, es dona una paradoxa: les criatures tenen moltes joguines i reben moltes joguines en un mateix moment (Reis, aniversari, etc.), juguen poc perquè no tenen temps, perquè fan activitats extraescolars molt pautades i dirigides per persones adultes i sovint diuen que s'avorreixen, que no saben jugar i acaben amb la TV o amb jocs electrònics en què sols han d'accionar uns botons perquè ja està tot dissenyat.

El sentit de plantejar aquesta activitat tan fonamental és per recuperar el joc i tornar a donar-li l'espai que li correspon, no sols en la petita infància sinó al llarg de tota la infància i l'adolescència.

Ensenyar a jugar, crear les condicions (espai, temps, grup i objectes que permetin la creativitat) perquè es pugui fer aquesta activitat, respectar el temps necessari, no com una pèrdua, no utilitzar aquest temps per completar les activitats escolar com si fos un luxe, etc., són mesures que cal considerar per la transcendència que té en el procés de desenvolupament.

Nombrosos estudis demostren que el joc, a més de ser un dret, és necessari per desenvolupar-se. Recentment, estudis realitzats per l'Acadèmia Americana de Pediatria (AAP) mostren en un informe que el joc espontani és el que permet desplegar la imaginació, «fonamental per al desenvolupament saludable del cervell», i que «en lloc d'ajudar les criatures a estar molt ben preparats per al futur amb activitats extraescolars i ordinadors, se'ls priva de l'oportunitat d'un desenvolupament encara més gran que ofereixen el joc espontani i el diàleg fluït amb els pares». (Kenneth, R. i Ginsburg, M. D., 2007).

Ordinadors i televisió ofereixen un entreteniment més passiu que els jocs clàssics com els de construccions, muntatges amb diferents objectes, etc., els jocs de moviment i altres tipus que es poden fer de manera espontània. Fer un gran nombre d'activitats no és la millor manera d'ajudar, adverteixen les persones professionals de la pediatria: «Pel bé de les criatures, caldria reduir el temps que dediquen a activitats extraescolars i augmentar el temps que se'ls deixa per jugar», ja que l'excés d'activitats extraescolars i l'abús de videojocs amenaça una de les activitats més educatives però menys valorades de la infància: el joc espontani, en el qual es creen les pròpies normes i es desenvolupa la imaginació i la creativitat.

Aquest missatge i enfocament, assumits també per l'Associació Catalana de Pediatria (Iglesias, 2007), reforça el discurs i les orientacions de molts professionals de la pediatria, la psicologia i la pedagogia, que reivindiquen el temps lliure de la infància davant l'excés d'activitats extraescolars.

Sens dubte la consideració de tots aquests valors i oportunitats ha estat un factor determinant que ha portat el joc a ser valorat com un dret. Segons la Declaració Universal dels Drets de la Infància, adoptada en l'Assemblea General de l'ONU, es fa explícita aquesta necessitat de garantir que tant des del punt de vista professional com familiar es consideri i defensi aquesta activitat a la infància:

«L'infant té dret a rebre educació, que serà gratuïta i obligatòria almenys en l'etapa elemental. Se li donarà una educació que n'afavoreixi la cultura general i li permeti, en condicions d'igualtat d'oportunitats, desenvolupar les aptituds i el judici individual, el sentit de la responsabilitat moral i social, i esdevenir un membre útil de la societat. L'interès superior de l'infant serà el principi que ha de guiar les persones que tenen la responsabilitat de la seva educació i orientació; aquesta responsabilitat pertoca en primer lloc al pare i a la mare. L'infant ha de gaudir plenament de jocs i d'esbarjo, els quals han d'estar orientats vers les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'han d'esforçar a promoure la satisfacció d'aquest dret.» (Principi 7)

També en la Convenció dels Drets de la Infància es reitera aquesta exigència:

«L'infant té dret al descans, al lleure, al joc i a la participació en activitats culturals i artístiques.» (Article 31)

Al mateix temps, cal considerar que un ritme de vida molt intens i unes agendes sobrecarregades, tant d'adults com de la canalla, redueixen el temps que la família té per fer activitats conjuntament. Les persones adultes poden tenir la sensació que aquest temps de joc que passen els nens i les nenes és un temps improductiu, però «per a la canalla sí que és productiu» (Segarra, 2007). És, doncs, imprescindible que tant la comunitat educativa com les persones que professionalment es dediquen a la infància puguin revisar algunes de les propostes que es fan, en tant que obligacions extraescolars, i es promogui l'espai del joc per a tota la població donant informació, experiències i oportunitats que permetin recuperar-lo.

3. L'aprenentatge en el marc de les activitats quotidianes

Les diferents situacions de la vida quotidiana creen moltes oportunitats per aplicar i transferir el que s'ha après a l'escola en un context vinculat a les necessitats pròpies o de les persones properes. Aquesta quotidianitat afavoreix la reiteració d'accions que permetran que es constitueixin en un repertori habitual d'actuacions, fet que donarà oportunitats de fer nous aprenentatges.

Aquesta oportunitat està desvinculada de l'obligació de continuar fent tasques com les que es fan en el context escolar. Les persones adultes quan surten de la feina, segons quina sigui la seva professió, poden aplicar els seus coneixements professionals a la vida quotidiana, fet que no es viu com si s'estigués treballant sinó utilitzant les competències que ja estan integrades en la persona i que es poden aplicar perquè el context ho permet.

Aquest distanciament de l'activitat escolar o professional no implica pèrdua dels aprenentatges assolits, com en alguns moments se suggereix, sinó que permet relacionar-los amb l'entorn i construir una imatge personal d'eficàcia no sempre vinculada al rendiment acadèmic (sigui quin sigui el nivell que s'assoleixi).

Els aprenentatges, les respostes i els comportaments que es poden donar en un context més obert, divers, en situacions on hi ha altres persones adultes i altres referents d'èxit, donen un ventall d'oportunitats molt més àmplies que l'escolar, massa estructurat i difícil de canviar, ja que la majoria de criatures comparteixen el grup d'iguals al llarg d'uns anys durant els que va construint la imatge de cada persona amb relació al context acadèmic, que influeix de manera rellevant en l'autoconcepte i l'estima de cada membre del grup.

Aquesta desconexió dels deures formals permet que allò que s'ha après i exercitat a l'escola trobi el lloc i el sentit més profund en la vida quotidiana. La lectura d'un text escolar té un sentit limitat, poder llegir les informacions que hi ha al carrer, als aparadors, rebre una postal o una carta d'una persona significativa dóna més sentit a la necessitat de saber llegir.

Participar en activitats diferenciades de les escolars possibilita l'aprenentatge i el desenvolupament

d'altres competències que han de permetre obrir noves mirades cap a la societat i, en definitiva, cap a la descoberta de camps d'interès, que afavoriran incorporar-se en el context social en el que es viu i obrir nous horitzons de futur.

Altres activitats com la pràctica esportiva o l'assistència a activitats culturals: teatre, música o altres, afavoreixen el desenvolupament sense afegir més tensions, i permeten desenvolupar la globalitat de la persona, ja que en aquests casos no es valora sols l'aspecte cognitiu sinó també l'expressiu i relacional i, per tant, són molt formatives.

D'altra banda hi ha un factor a considerar i és que sobretot en les etapes primeres de l'escolaritat el fet de no desconnectar del treball escolar implica la família. Aquesta implicació familiar en les tasques escolars és, també, una font de tensions i de pressions que acaba embolcallant a tot el col·lectiu i culpabilitzant les persones adultes, que acaben descarregant la tensió d'una manera o d'una altra (Ott, 2004).

Si es fa una anàlisi de les diferents oportunitats que ofereix el temps de treball a l'escola, la durada de la jornada escolar i les oportunitats i necessitats infantils, es veurà la necessitat de proporcionar un balanç integral en les activitats infantils, que afavorirà un ambient familiar i escolar positiu i comunicatiu, un balanç entre descans, activitats lúdiques, activitat física i activitat intel·lectual, temps d'oci i de joc espontani, així com una nutrició balancejada, adequada a l'edat, i es trobaran oportunitats per continuar el procés de desenvolupament, maduresa i aprenentatges que repercutiran positivament en el si familiar i en el context escolar (Comellas, 2009).

Qualsevol família, sigui quina en sigui l'organització i la composició, ha de poder disposar de temps per relacionar-se sense obligacions externes. També cal que hi hagi oportunitats per a la participació i l'aprenentatge de tots els seus membres en les necessitats quotidianes per afavorir no sols l'aprenentatge sinó un model més paritari i equitatiu de les responsabilitats del grup.

Es tracta d'evitar un augment de la pressió en el si de la família per poder donar resposta a les exigències escolars que acaben incidint en el clima familiar, posant com a prioritat el rendiment escolar,

que distorsiona els moments de relació afectiva i la comunicació. Si, per circumstàncies professionals, hi ha intervenció d'avis i àvies, la situació encara es complica més.

Comprar, la cuina, l'organització familiar, entre d'altres, són fonts d'aprenentatge que a més de l'aplicació dels coneixements permeten la participació en situacions que afavoreixen la comprensió de les necessitats personals i col·lectives i la vivència dels motius i arguments que sovint es transmeten de manera impositiva sense que se'n pugui entendre la lògica.

Aquesta ha de ser una de les demandes que cal fer a totes les famílies, ja que totes fan aquest tipus d'activitats. La participació i l'aprenentatge que requereixen aquestes activitats repercutirà positivament tant en una sobreprotecció menor com en aquestes competències que, vinculades als aprenentatges escolars, permetran una millor comprensió de la seves necessitats i, a la vegada, de la realitat.

Per això la demanda a fer a les famílies ha d'anar encaminada a compartir experiències per crear els vincles d'un aprenentatge competencial que ha de potenciar l'autonomia infantil i una motivació més gran per aprendre, i mostrar que els aprenentatges en etapes superiors, a més de tenir repercussió en el futur, la tindrà en la vida quotidiana.

Bibliografia

BANDER, J.; ABBADIE, M. (1973) *Como enseñar a través del juego*. Barcelona: Fontanella.

BEDARD, J.; BROUGERE, G. (2010). *Jeu et apprentissage: quelles relations?* Quebec: Les Éditions du CRP, Université de Sherbrooke.

COMELLAS, M. J. (2009). *Família i escola. Compartir l'educació*. Barcelona: Graó.

COMELLAS, M. J. (2009). *Educar en la comunidad. Acompañando a la familia en el día a día*. València: Nau Llibres.

Convenció dels Drets de l'Infant. (1989). Nacions Unides, 20 de novembre de 1989.

Declaració Universal dels Drets de la Infància (1959), adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides per la Resolució 1386 (VI), de 20 de novembre de 1959.

FIGUERAS, L.; PICART, J.; SEGARRA, J.; SULLASTRES, L. (2007) *Enlloc com a casa: guia d'activitats per jugar en família*. Barcelona: Ara Llibres.

KENNETH, R.; GINSBURG, M. D.; MSED, Committee on Communications i Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health (2007). «The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds». *Pediatrics*, vol. 119, n. 1, gener 2007, p. 182-191.

LEVIN, E. (2006). *¿Hacia una infancia virtual? La imagen corporal sin cuerpo*. Buenos Aires: Editorial Nueva Visión.

MOOR, P. (1972). *El juego en la educación*. Barcelona: Herder.

OTT, L. (2004). *Travailler avec les familles*. París: Éres.

Conductes arriscades

David Bueno

Professor i investigador de genètica
de la UB i divulgador de la ciència
Ponent de la II Escola d'Estiu de la ICCIC

El risc forma part de la nostra vida. Qualsevol decisió que prenguem, i també el fet de no voler decidir, comporta sempre un risc associat. Quina línia d'actuació és més correcta? Quina ens portarà més beneficis o menys perjudicis?, són preguntes a les quals sovint no trobem resposta, atès que un cop hem pres una decisió els esdeveniments succeeixen en una direcció determinada. Les persones prenem decisions, i ens hauria d'agradar poder prendre sempre les nostres pròpies decisions, sense delegar mai el nostre dret a decidir. Molt probablement, amb aquestes primeres frases el lector pensarà que vull parlar del dret a decidir que tenim com a nació, però del que vull parlar és del per què les decisions dels adolescents acostumen a ser més arriscades que les dels adults, i de com influeix això en la nostra vida posterior, incloent-hi la sensació que tenim sobre el nostre dret a decidir.

Quant al funcionament neural, en la presa de decisions hi participen quatre factors: mecanismes d'au-

tocontrol cognitiu; la representació mental del que es pot aconseguir o perdre; l'aprenentatge, que permet predir errors en les decisions, i aspectes emocionals, que sovint depenen de l'entorn. Tots aquests factors depenen de l'activitat d'àrees concretes del cervell, que han estat identificades amb tècniques de neuroimatge. Examinem-los de manera separada a partir d'un article publicat al final d'agost a *Nature Neuroscience*.

S'ha vist que els sistemes d'autocontrol cognitiu, que eviten les respostes impulsives, van madurant progressivament amb l'edat, i que no assoleixen la maduresa fins a l'edat adulta. També s'ha vist que els adolescents tendeixen a prendre decisions que impliquen una recompensa immediata, malgrat que el valor sigui inferior al d'una recompensa posterior, i sovint no consideren les possibles conseqüències negatives a llarg termini. Els adults, en canvi, són més capaços d'endarrerir la recompensa si el valor estimat és suficient i, en general, poden considerar

millor les possibles conseqüències. Això és degut al fet que les xarxes neurals que ens capaciten per endarrerir les recompenses també van madurant progressivament entre els 11 i els 31 anys.

Pel que fa a l'aprenentatge, està relacionat amb el sistema neuronal dopaminèrgic, implicat també en la cerca de recompenses. Presenta una activitat molt superior en els adolescents, la qual cosa afavoreix que les seves decisions acostumin a cercar recompenses immediates sense valorar gaire l'experiència apresada dels errors anteriors. Finalment, també s'ha vist que els adolescents mostren una clara reducció de la capacitat mental per resistir els condicionants emocionals, per exemple en resposta a expressions facials d'aprovació o reprovació.

En resum, des del punt de vista del desenvolupament i funcionament neural, és lògic que els adolescents prenguin decisions més arriscades, especialment en contextos emocionals. És tasca dels adults

vetllar perquè els riscos que assumeixin no siguin excessius, per exemple afavorint-ne l'estabilitat emocional, atès que les conseqüències de determinades accions poden llastrar tota una vida i influir en tota la societat. Tanmateix, no s'ha de mutilar la seva capacitat de decisió: aquestes primeres decisions són les que ens capaciten, després com a adults, per poder exercir amb prudència i al mateix temps amb audàcia el nostre dret a decidir, individual i col·lectiu, i a assumir els riscos que creiem assequibles segons els guanys a llarg termini.

(Article publicat al PUNT-AVUI el 25-09-2013)

Edu21 (www.edu21.cat) és una entitat que té com a finalitat principal estructurar un pensament pedagògic propi –a partir de l'assumpció de valors com la responsabilitat, l'autonomia, el compromís, etc.– que, alhora, esperoni la reflexió i l'acció educativa enfront dels reptes actuals i futurs de la societat catalana. Edu21 és una iniciativa del Centre d'Estudis Jordi Pujol (CEJP).

Eixos prioritaris

- L'escolta i l'acompanyament dels professionals, i de tots els agents educadors, com a mitjà de debat i aprofundiment de temàtiques educatives.
- La reflexió i la creació de pensament pedagògic renovador per millorar l'educació.
- L'observació i la recopilació de temàtiques educatives rellevants a l'àmbit català i internacional.
- L'exposició de pràctiques educatives d'èxit de centres, organitzacions, professionals i actors educatius.
- La promoció i la difusió de la innovació i la recerca en educació.
- L'ajut en la creació i la consolidació de xarxes multi-sectorials de coresponsabilització socioeducativa.

Activitats principals

Mitjançant l'organització de tribunes, Edu21 pretén implicar el conjunt de la societat en la reflexió i l'aprofundiment de temes educatius d'interès marcat per al

conjunt del cos social. A partir de diferents formats, especialistes i ponents diversos exposen les seves idees i reflexions a tot el públic que hi estigui interessat.

Les jornades d'entrenament professional intensiu per a docents, els anomenats *coaching Edu21*, tenen la intenció de treballar una temàtica concreta en tots els vessants, fent ús de tècniques pròpies del coaching amb simulacions filmades, pràctiques reflexives, dinàmiques de grup, anàlisi de casos, etc. Es pretén que després de les jornades els educadors puguin aplicar aquests coneixements pràctics en el seu centre i en els seus grups d'estudiants en haver-los treballat sobre els comportaments, les actituds i les respostes emocionals propis.

El butlletí d'Edu21, de publicació en línia i gratuïta, pretén ser un espai d'actualitat educativa, on no només s'hi pugui trobar un recull de notícies, articles i estudis d'interès rellevant, sinó que sigui un espai obert i d'opinió on els professionals del món educatiu puguin compartir les seves reflexions i interessos.

El premi Edu21 vol ser un suport a la reflexió i la recerca en l'àmbit de l'ensenyament i l'educació a Catalunya. Els participants poden presentar, individualment o en equip, un treball innovador de recerca educativa o una reflexió de tipus pràctic, amb relació a les realitats d'aula i/o de centre, i que tingui com a

finalitat la millora en qualsevol de les temàtiques que el premi destaca en les seves bases.

Edu21 disposa d'un equip plural de col·laboradors permanents, amb una implicació directa i regular en el projecte. Són els que ajuden a dissenyar i coordinar les diferents activitats i enriqueixen les propostes que se'n deriven, i també fan de nexa entre el pensament educatiu que es va gestant a Edu21 i la seva plasmació pràctica en escenaris de debat, de reflexió i mitjançant la xarxa de professionals, experiències i centres d'Edu21.

El nostre web vol recollir els estudis, les reflexions o els assaigs que es van generant a partir de totes les activitats que impulsem, així com notícies d'interès educatiu, i vol ser alhora un observatori viu, amb una selecció de novetats aparegudes en l'àmbit dels estudis, les recerques i els fenòmens educatius que poden ser rellevants per a la societat.

Aquest darrer any, des d'Edu21 hem impulsat un grup de treball intern, anomenat EduEstat, per estudiar, debatre i elaborar propostes i documents que permetin reflexionar sobre l'escenari d'un sistema educatiu català plenament sobirà. Els treballs d'aquest grup ens duen a la convocatòria del 2n Congrés Edu21: "L'educació: l'eix del nou Estat", que celebrarem al final de novembre per impulsar el debat social sobre el model educatiu que hauria de

conformar-se en l'eix del nou país que volem construir. Significarà un punt d'arrencada, més que un d'arribada. Persegueix oferir al conjunt de la societat elements de reflexió i de debat que serveixin per anar dibuixant l'horitzó i, alhora, el procés envers un sistema educatiu propi per a Catalunya.

Edu21 i la Institució Cultural del CIC comparteixen la mateixa visió de reflexió i innovació educativa per donar una resposta educativa d'alta qualitat als alumnes i a les seves famílies. En aquest sentit, el tema escollit a la II Escola d'Estiu de la ICCIC sobre la professió docent avui i l'èmfasi posat en la formació referent a tots els aspectes que hi són inherents, va afavorir-ne la col·laboració en l'organització de l'Escola.

www.edu21.cat

Destacats

II Escola d'Estiu de la Institució Cultural del CIC

La professió docent avui a la ICCIC

De l'1 al 5 de juliol de 2013 a l'Escola Thau Sant Cugat i a l'edifici de la ICCIC de Via Augusta 205.
Participants: tots els equips docents de les Escoles de la ICCIC

FORMACIÓ PER A L'EMPRESA A LA ICCIC

www.iccic.edu

SERVEIS

- Diagnòstic, disseny i assessorament
- Formació a l'empresa o a les nostres aules
- Organització, coordinació, seguiment i avaluació de la formació
- Gestió del crèdit per a la formació contínua de la Fundació Tripartita
- Lloguer d'aules
- Borsa de treball
- Estudiants en pràctiques (activitats físiques i esportives, disseny gràfic, autoedició i disseny d'interiors)

ÀREES DE FORMACIÓ

Informàtica: ofimàtica i noves tecnologies

Idiomes: anglès, francès i alemany

Secretariat: perfeccionament de la funció de secretariat i qualitat de servei i imatge corporativa

Empresa: màrqueting, finances i recursos humans

Habilitats directives: desenvolupament d'habilitats directives

Disseny: autoedició, disseny gràfic i disseny d'interiors.

Activitats físiques i esportives: reciclatge professional per a monitors i tècnics

INFORMACIÓ

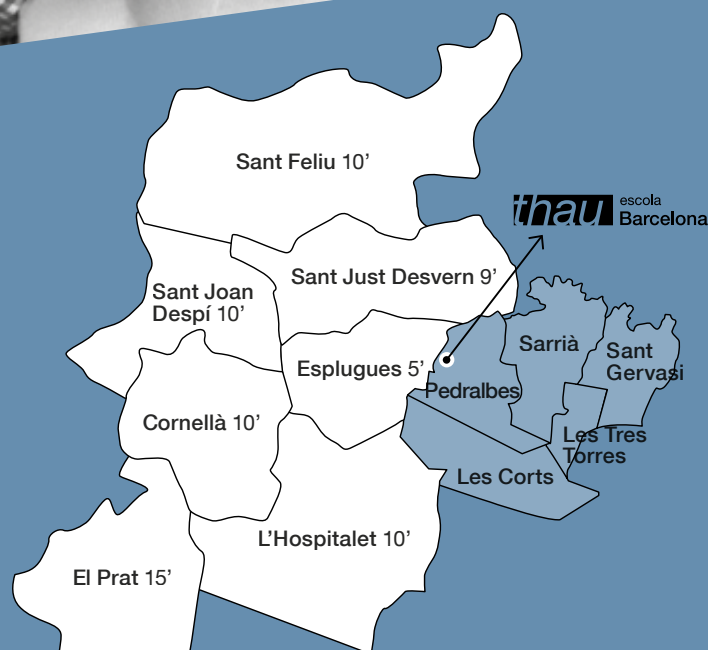
Tel. 93 200 11 33
mserra@iccic.edu

“A dins de classe sóc feliç”

Les Escoles Thau centren la seva tasca educativa en la formació global de les persones.

- Acompanyem l'alumnat de manera personalitzada en el seu procés educatiu.
- Projecte propi en llengües estrangeres des de parvulari (metodologia i assessorament de CIC Escola d'Idiomes).
- Servei d'acollida gratuït des de ¾ de 8 del matí.
- Idiomes i música extraescolars a càrrec de CIC Escola d'Idiomes i Virtèlia Escola de Música.
- Activitats extraescolars esportives, creatives i culturals en el mateix centre.
- 20.000 m² d'espais verds i pistes esportives exteriors. Poliesportiu cobert.
- Mitja pensió amb cuina pròpia.

On som?

Av. d'Esplugues, 49-53 - Barcelona
Aparcament per a visites en el recinte escolar

Transports

9 rutes de transport escolar (Barcelona i Baix Llobregat)
Bus 22, 54, 60, 63, 68, 75, 78, 113, JM i EP1
Metro L3
Bona comunicació des de la B23, B20, N340 i A2
Plànol: temps estimat des de les poblacions de les rodalies

www.iccic.edu/thaubcn

50 aniversari.
Sóc del Thau!